

Szöktetés a szerájából

Mozart-bemutató a Zenés Színházban

Péntek estétől nagyjából teljessé vált a szegedi Opera Mozart-breviáriuma. Nagyjából, hiszen a jelentékenyebb operák sorát megnyitó *Idomeneo* majd oly régóta hiányzik a színpadról, mint a most bemutatott *Szöktetés a szerájából*, viszont annak idején éppen Szeged, Vaszy Viktor fedezte fel a hazai nyilvánosságnak, miként a *Szöktetés* sem egészen unikum, hiszen ment a szegedi Operában. Persze akkor már nem, mikor a Mozart-speciálista Pál Tamás fől vállalta Vaszy örökségét. Kéznel volt a *Don Juan* és a *Varázsvola*, ehhez illesztette Pál a *Figaró házasságát*, majd a *Cosi fan tutti*, s íme a *Szöktetés*: nagyjából teljes hát a lettár, a hozzánk hasonló körülményekkel megáldott (vagy megvert) társulatok büszkébbek aligha lehetnek különben.

Hernádi Oszkár felvétele

Gregor József (Osmin) és Bárdi Sándor (Pedrillo) jelenete

Kétféle értéke is van a *Szöktetés*nek, használati értéke meg zenetörténeti. Leírja az irodalom, hogy az első teljesen és tökéletesen német opera (ne tessék megjedni, Szegeden magyarul meg), zsenge műfajnak, az alig másfél évtizedes német daljátéknak (Singspiel) már életre született gyermeke. S bár szerkesztése — éppen a műfaj göncei okán — elmarad az *Idomeneo*tól, ének-számait akciótlanként, inkább csak lelki állapotokra, karakterekre utalnak, az érdekes fordulatokat próza közvetíti, dramaturgiailag fontos pillanatokban megdermed a cselekmény — azért az opera fejlődéstörténetének új fejezetét hirtőlki. Figurái életszagúak, összetett, realiztikus jellemek olyasformán, ahogyan az élet teljességét csodáljuk a hol síró, hol nevető, tragikumot meg komikumot egyszerre hordozó shakespeare-i hősköben is. Fény és árnyék, mese és valóság hangulataiban fürdik ez a muzsika, melynek rendeltetéséről imígyen tesz hitet Mozart: „a szenvedélyeket, akár hevesek, akár nem, sohasem szabad undortkeltően ábrázolnunk, és a zenének a legborzalmasabb helyzetben sem szabad fület sértenie”. Szerepei homógen anyagból gyúrtak, jellemrajzuk egységes, következetes, az áriákon, együtteseken belül szemléletesen nyomon kísérhető, ha változik a helyzet (a szerelmese második felvonásbeli quartettje: gyanakvása majd kibékülése); a stilizált mesevilág zenei palettáját itt-ott egzotikus keleti színek törk át, s a zenekarban addig nem használt hangszerek (klarinétok, triangulum, cintányér, nagydob) szellőztetik a török katonai táborok levegőjét állítólag az első janicsárkórushoz Mozart egy Bécs melletti alakulatnál gyűjtött személyes benyomásokat). *Goethe*, a Singspielnek ugyancsak szorgos művelője, „a hamvas egyszerűség és természetesség utánozhatatlan báját” csodálta benne, *Carl Maria Weber* pedig „a drámai igazság és a karakterizáló deklamáció legtökéletesebb felfogását”.

Mindez persze esztétika, zenetörténet. Fontosabb nekünk most a mű használati értéke: minő arcát mutatja a szegedi Zenés Színházban, Vigoperait. A szokványos, akkoron divatos szöktetési sztori különösebb értelmezgetésével, erkölcsstanulmányainak fölmutatásával aligha jutna messzire — azon túl persze, amit Mozart muzsikája önmagában is elmond. Horváth tehát nagyvonalúan fölülemelkedett a hűség, kitartás, bizalom és bizalmatlanság, sőtét rosszindulat és

bölcs belátás morális példázatainak zenei foglalatából, s a ma emberének inkább kedves szellemességet, fortélyosságot, humort szálazta ki a történetből. Azon a pontján ragadta meg a *Szöktetés*t, hol a legerősebb: jellemleimél. *Csikós Attila* aranyozott rácsfalakból szőtt barokkos tételválasztói levegőt hagynak a játéknak. Könnyű kis tárgyakat, kerti széket, miniszökőkat, zöld lombos fametszeteket pötyögget el a színpadon, s *Vágvölgyi Ilona* keleties jelmezei is érzékenyen ügyelnek arra, hogy amit látunk, nem szabad „am” nagyon komolyan venni. E stilizált környezetben Horváth Zoltán megpróbálkozott a vitetással is — a mostoha helyviszonyok okán nem éppen optimális pontról, a fölső hidról volt kénytelen szín- és formakombinációkat ragyogtatni a háttérfalra. A kivetített ábrák szükségképpen élelnek, mindazonáltal nem háttástanalnak, színes alufóliába csomagolják a látványt, kétségtelenül illenek az előadás hangulatahoz. Humorosak, fordulatok, testre szabottak Horváth gegjei. Leginkább az Osmin fergetegesen alakító *Gregor Józsefnek* testére. Ő az előadás kulcsfigurája, motorja. Érdekes módon Mozart eredetileg epizódjelenségnek szánta. Szelim basa erkölcsi fölényével szemben a kéz és bosszúvágy dramaturgiai ellenpéldájának — s ebben a minőségében növesztette úgyszólván főszerepé, meghagyva Szelim basát prózistának. Gregor a rendezői koncepciónak megfelelően mellőzte Osminból a megatalkodott rosszindulat sántái színeit, s egy zsinbes, pityókás, falstaffi hajlamokat sem nélkülöző, kérkedő, önző, folyton gyanakvó, ám csipetnyit rokonszenves hármörre főtötté át. Hitelesen, meggyőzően. Énekzése változatlanul élményszamba megy, s hogy a híres akasztófa-ária egyedülállóan gyilkos mélysége már-már kifogott rajta, a tapsszünetben volt humora egy üveg hideg sörrrel honorálni, nyilvánosság előtt, a zenekarból besegítő fúvosokat. Gregor Osminja a szegedi *Szöktetés* ásza.

Nem kevésbé igényes szólam a Constanzaé, amit Mozart menyasszonyáról, Constanza Weberről mintázott (minő véletlen névazonosság), s mellyel *Terebessy Éva*, a szegedi Opera új szerzeménye mutatkozott be a Zenés Színházban. Koloratúrsopránunk eddig nem volt, Te-

rebessy sem kifejezetten az. Tartalmas materiájában egyaránt föllelhetőek drámai és lírai arnyalatok, ám a díszítményekbe bújtatott színporkákhoz még hiányzik belőle a kellő lazaság, könnyedség, fölszabadultság, azon kívül vanalmak, melyekért egyik áriáját Mozart bevallottan „kicsit fölládozta Mademoiselle Cavalleri ügyes gégejépek. Mellette *Vámosy Éva* alkaltilag is, hangsúlyban is eltalált komorna: Blonde. A koloratúrák ugyan neki sincsenek kifejezetten ígyre, de lírai szopránjának hajlékonysága, izgalmas fénye, a zenei formálás — kecsessége, bája, mellyel kivédi ritmusainak szabadosságait — ki-váltképp második felvonásbeli áriájának tetszetős kivitelezéséhez sorolja. Réti Csaba betegsége miatt vendégművészes, *Bartha Alfonz* lépett föl Belmonténak, az Allami Operaházból. Az egykor legendás híró Mozart-tenor csak elvétve csillantott föl valamit azokból a képességeiből, melyek fölvételek őriznek. Magasságai kopottak, intonációja olykor bizonytalan, szerepjátéka szokványos; nevéhez mérten nyelhe családás. Meglepetés viszont *Bárdi Sándor* Pedrillója — persze csak azoknak, akik kevésbé ismerik. Talpraesett, jó kedélyű, furfangos szolga, a játékban Gregor első számú partnere. Igen muzikálisan énekel, álomszép megoldásai vannak, bár időnként mintha a fölső hangok megtámasztására is spórolna a középfekvésben („Az mer, aki nyer”). Szelim basa prózai szerepét *Vass Gábor* játszotta, illúzókeltően.

Végezetül, ám nem utolsósorban, ejtsünk szót Pál Tamásról (közvetve eddig is róla beszélünk), aki a nézőtérén hozzá közel ülők szerint végig partitúra nélkül dirigálta a bemutatót. E látványzólag formai bravúr messze többet sejtető: tudott dolgozni, megrögzött mozartianus, a stílus nem csupán karmesteri penzuma, de őszinte hitte, belső meggyőződése. Játékos komolysággal, komoly játékszenvedéllyel, nagy zenei intelligenciával vetette magát a muzsika „sűrűjébe”, lendületesen, jó tempóban vezette az előadást, plasztikus színeket varázsolt elő a zenekarból, rugalmas kontaktust tartott a színpaddal is. Ha nagyon sarkosan akarnék fogalmazni: a szegedi *Szöktetés*-premier Pál és Gregor jutalomjátéka volt.

Nikolényi István

Egy este – együtt

Arcok, hangulatok tanácsstagi jelölő gyűlésekről

Senki sem tudta volna megmondani este, 6 óra előtt néhány perccel, hogy Kis-kundorozsmán, a Böles utcai általános iskolában kik ülnek majd le a széksorokba, hogy a 87-es tanácsi választókerület lakóiként meghallgassák a jelölő gyűlés előadóját. Nem lehetett tudni, a városrész jobban ráérő, idősebb lakói lesznek-e kíváncsiak az elmúlt néhány esztendő várospolitikai eredményeiről beszélő szónok szavaira, vagy a fiatalabbak is, akik a legtöbbet kapják a közvetett és közvetlen társadalmi juttatásokból...

Aki ott volt a legnagyobb dorozsmai körzet jelölő gyűlésén, bizonyára nem bánta meg, hogy együtt gondolkodhatott az előadóval, akit egyébként három évtizedes tanácsi ténykedéséből is jól ismernek a dorozsmaiak. Továbbgondolásra is érdemes részleteket hosszan idézhetnénk, ehelyett azonban a jelölő gyűlés kivülről résztvevőként hadd mondjam el néhány észrevételemet. Meglepő volt ugyanis, hogy noha a részt vevők átlagos életkora nem éppen a „fiatal” kategóriába tehető, a köztudottan legnehezebb első hozzászólásokra éppen fiatalok, s közülük is a nők vállalkoztak. A városrészt élének néhány, nagyon is aktuális kérdéséről szóló: a kulturálódási lehetőségek hiányáról, s ezzel összefüggésben arról is, hogy szórakozásra bent, a városközpontban volna lehetőségük, ha nem lenne túl drága késő este taxival hazamenniük. Sándor Tiborné azt tette szóvá — érezhetően azért, mert erről sokat beszélnek a dorozsmaiak —, hogy a híres-neves színelőzők környéke meglehetősen elhanyagolt.

dése, hogy Szeged fejlődésének jelentősebb mozzanatait felsorolva, a gondok őszinte megmutatásával lehet a lakosságot további eredményes munkára, közös céljainak megoldására serkenteni.

Gondolatébresztő beszámolója nem is maradt visszhang nélkül; a jelenlevők közül többen személyes tapasztalataikkal egészítették ki az elmondottakat. Egyben kifejezésre juttatták: dr. Maráz Vilmosnál alkalmasabbat nem tudnak a tanácsstagi jelölésre javasolni. Többen hangsúlyozták, hogy a jelölt mindig eredményesen képviselte körzete lakóinak érdekeit, segítségét soha nem tagadta meg az arra rászorulóktól. A munkájában — bíróként — szerzett tapasztalatait a közösség érdekében is kamatoztatta. S noha családnya, akinek más dolgozó, gyermekeket nevelő nőkhöz hasonlóan bizony igen csekély a szabad ideje, mindig volt ereje a mások gondjaival is foglalkozni.

Dr. Maráz Vilmosné egyhangúan jelölték a tanácsstagságra. Ő a bizalmat illő szerénységgel, kedves vicceldéssel köszönte meg. Mondván — Kádár János választóihoz intézett szavait idézve —, talán nem dicserthet volna annyian, ha nem lenne jelen. A gyűlés résztvevői felcsattanó tapssal igyekeztek meggyőzni, véleményük őszinte volt. S miéért is akarták volna, hogy a jelölt kint, a folyosón várja meg a szavazás végét. Dr. Maráz Vilmosné — Magdi — csinos, fiatal, kellemes jelenség.

L. Zs.

*

Az idősebb generáció néhány tagja is szót kért: ók már annak is jelét adták, hogy tudják: nem lehet mindent a városi tanácsból, a tanácsstagtól elvárni. Deák György így fogalmazott: Kíváncsian volna a problémák felvetésével együtt javaslatot is tenni a megoldásra! Mint ahogy azt számtalanszor látták, tapasztalták, az öntevékenységet aztán a hivatalos ügyintézés is támogatja. Jó néhány társadalmi-munka-akció szervezőjeként is ismerik a dorozsmaiak például Link Mihályt, akit a csütörtöki jelölő gyűlésen — a néprfont körzeti bizottságával egyetértésben — ismételt jelöltjüknek választottak a városrész 87-es számú körzetének lakói.

Ki ne látná örömmel otthonosnak és megújuló lakóhelyet? Pázsitnak a letaposott füvet, tisztának a szemetes árkot, aszfaltsímáságúnak a hepehupás járdát, portalannak a járművek nyomán egész felhőket magasba bocsátó utat és biztonságosnak az iskola előtti bejárat. A legtöbb helyen elkelne a kulturált szórakozóhely is, hogy megtörje a dohányfüstös italboltok egyeduralmát, melyben a környékbeliek egymás társaságában kellemesen tölthetik az időt, anélkül, hogy ezért a városközpontba kellene buszozniuk.

Pontosan érzékelhető volt, hogy közeli példákkal, az embereket közvetlenül érintő kérdések taglalásával még a szövegre bátorítatlanokat is véleménymondásra lehet készíteni. Link Mihály elmondta például, hogy a minap a nyilvános telefonállomás megrongálói csaknem emberéletet veszélyeztettek: egy szívbeteghez azon a telefonon nem tudtak mentőt hívni. Meggyőzhette őket viszont egy másfajta ügyben az előadó: sokan ugyanis túl magasan találtak korábban a közfélfeljesztési adót. De számoltak a jelölő gyűlésen közösen: egy négyzetméternyi járda betonlapból 250–300 forint, ugyanennyi egy átlagos „kőfa”. Már most, ha a teletulajdonos portája húszméteres és járdát kap, ingyenest, úgy tekintheti, hogy húszévi adójával fizethetné csak meg!

Ismerős gondok ezek a külterlepieknek. De más szemszögből is lehet nézni a közérdekű kívánságokat. Például úgy, ahogyan a ságvártelepi 110-es választókerület jelölő gyűlésének résztvevői tették: az eredmények, a teljesítések és az elkövetkezendő teendő oldaláról. Az emberek elégedetten állapították meg, hogy több utcában a nagy esők után is száraz lábbal lehet átjutni az úttesten, reményt keltő, hogy a tanács és az utcák lakói zömmel sikeresen működnek együtt a közterületek szépítése érdekében. Nem lehet mindent csupán a köztisztasági apparátus dolgozóira hárítani. Nagy szükség van a lakosság társadalmi munkájára, a közös ügyek iránt érzett felelősségére is. Mert hiába hordatják el újra és újra a szemetet, ha mindig akadnak, akik zsákban az út menti árokban hagyják sorsára a háztartásban összegyűlt hulladékokat. És megsértődnek, ha ezt a szomszédjuk számon kéri tőlük. Nem mintha a kölcsönös figyelmeztetések valamiféle garanciát szolgáltatnának arra, hogy a közterületek állapotja gyökeresen megváltozzon. De jó érzésű állampolgárnak bizony gyakran kell erőt vennie magán, ha szó nélkül szándékozik elsiklani a kizárólag öns érdeküket szolgáló megnyilvánulás fölött. Csak együtt és egymásért, ennyi a tiszta közéleti lelkiismeret titka, amely méltán vívja ki a megbecsülést a tanácsstagi jelölése alkalmával is.

P. K.

*

A szegedi 11-es körzet lakói a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán tehettek javaslatot, kit jelöljön a körzet az elkövetkező ciklusra tanácsstagnak. A muzsikával átitatott falak között mi mással kezdődhetett volna a program, mint zenével.

A főiskola kamaraegyüttese és a szak-középfelkészítő mini koncertje nagy sikert aratott.

A fiatal lányok szégyenlős elégedettséggel fogadták a tapsot. Alighogy kivonultak, ismét csak a „gyengébb nem” vette át a főszerepet. Dr. Maráz Vilmosné emelkedett szólásra, hogy a tanácsstagnak elöltött három esztendő tapasztalataival kiegészítve, felvázolja a város fejlődésének, benne iparának, mezőgazdaságának, egészségügyi-ellátásának, tudományos életének eredményeit, még meglevő gondjait. A beszédet a jelenlevők végig lankadatlan figyelemmel, érdeklődéssel hallgatták. A 11-es körzet jelöltje ugyanis a hivatásos szónokokat megszerényítő fordulatossággal, tiszta logikával megszerkesztve adta elő mondandóját. Szavaiból világosan kitetszett közéleti érdeklődése, az a meggyőző-

Ilyen magatartással az is jóleső öröm, hogy a helybeli általános iskolások is eljöttek a gyűlésre, szavalattal, műsorral köszöntve a megjelenteket. A művelődési otthon nagytermének is felülmúlhatatlan díszei az óvodás kezek papírból kivágott, színes festékkel élénkített, emberré, napra, játszódó gyermekké formált munkái. A beszélgetésen az is felvetődött, hogy a Vak Bottyán utcai járda, vagy az iskolához vezető bejárat-e a fontosabb. A nagy-csoportosok minden bizonnyal már a szeptemberi esőzásban is tiszta cipővel léphetik át a tantermek küszöbét... A felsorolt eredmények, gondok és azok tanulságai pedig jó útravalók a tanácsstagi jelölteknek.

A ságvártelepi 110-es választókerületben ezúttal ismét Császár Istvánt jelölték tanácsstagnak.

J. E.